

ЗАПИСНИК
од 57-та (јавна) седница на Советот
одржана на 11.11.2013 година
(прв дел)

Присутни членови на Советот: д-р Зоран Трајчевски, д-р Милаим Фетаи, м-р Алма Машовиќ, Замир Мехмети, м-р Борис Арсов, акад. Бојан Шоптрајанов, м-р Васко Петревски, Методи Стоименовски, Лазо Петрушевски, Антонио Јовановски, м-р Методија Јанчески, Селвер Ајдини, Бранко Радовановиќ, Сељадин Џезаири.

Отсутни членови на Совет: Столе Наумов (оправдано отсутен).

Присутни од Стручна служба: м-р Андриана Скерлев – Чакар, Огнен Неделковски, Цветанка Митревска, м-р Емилија Јаневска, м-р Емилија Петревска-Камењарова, Јетон Исмаили и м-р Ружица Бошнакоска –Јотевска.

Други присутни: /

Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски ја отвори 57-та (јавна) седница на Советот за радиодифузија на Република Македонија. Седницата започна во 10 часот и се одржа во просториите на Советот.

Советот, со 14 гласа „за“, едногласно, го усвои следниот:

Дневен ред

1. Родот во телевизиските програми: Извештаи од истражувањето на родовите прашања и прикажувањето и претставувањето на жените и на мажите во програмите на радиодифузерите.

Точка 1

Советот ги усвои Извештаите од истражувањето на родовите прашања и прикажувањето и претставувањето на жените и на мажите во програмите на радиодифузерите.

Советот го задолжи Секретаријатот, горенаведените извештаи да ги достави до Министерството за труд и социјална политика на Република Македонија и до Собранието на Република Македонија.

Советот го задолжи Секторот за европска и меѓународна соработка и односи со јавноста, наведените извештаи да ги објави на веб страната на Советот.

ЗАПИСНИК
од 57-та (јавна) седница на Советот
одржана на 11.11.2013 година
Клуб на пратеници, Скопје
(втор дел)

Присутни членови на Советот: д-р Зоран Трајчевски, д-р Милаим Фетаи, м-р Алма Машовиќ, Замир Мехмети, м-р Борис Арсов, акад. Бојан Шоптрајанов, м-р Васко Петревски, Методи Стоименовски, Лазо Петрушевски, Антонио Јовановски, м-р Методија Јанчески, Селвер Ајдини, Бранко Радовановиќ, Сељадин Џезаири, Столе Наумов

Отсутни членови на Совет: /

Присутни од Стручна служба: м-р Андриана Скерлев – Чакар, Огнен Неделковски, м-р Емилија Јаневска, м-р Емилија Петревска-Камењарова, м-р Драгица Љубевска, м-р Сашо Богдановски, Шќипе Тахири, Маја Дамевска, Јетон Исмаили и м-р Ружица Бошнакоска –Јотевска.

Презентерки: проф. д-р Катерина Колозова, и доц. д-р Викторија Боровска од Институтот за родови студии.

Присутни: Министерот за труд и социјална политика, Диме Спасов, Претседателката на собраниската Комисија за еднакви можности на жените и мажите, Лилјана Поповска.

Други присутни: Мирче Адамчевски од МИМ, Јулија Антовска од МРТ, Ана Јосифовска од МТВ1, М. Јусуфи од МТВ2, Маја Димишкова од МТСП, Елсан Јаоски и Муарем Јаоски од ТВ Аниса, Марија Савовска од Акција Здруженска, Миле Бошњакоски од UNFPA, Доминика Стојаноска и Марина Трајкова од UN women, Горан Наумовски од Plus Info, Светлана Петковска од ТВ Тера, Христина Наумовска од 24 Вести, Емрула Чеграни од ТВ Чеграни, Виолета Чадиева од РА Метрополис, Слободанка Марковска и Бојан Бојаџиевски од Канал 77, Сања Јовановиќ од ТВ Телма, Никола Здравковиќ и Ирена Чачиова од ТВ Сител, Артан Садику, Ана Блажевска и Калина Лчевска од ИОХН-С, Елена Гроздовска од МТСМ, Хусеин Муслиу од Анадолија, Борис Куноски од МИА, Слободан Менев и Соња Трпеска Гојкоска од ТВ Боем, Емилија Колевска од Курир, Ангелина Методијевска од Здружение ЕСЕ, Јована Ананиевска од ЛГБТИ Центар за поддршка, Хелсиншки Комитет, Томка Дилевска од Организација на жени на град Скопје, Даниела Антоновска од Македонско женско лоби.

Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски го отвори вториот дел на 57-та (јавна) седница на Советот за радиодифузија на Република Македонија. Седницата започна во 12 часот и се одржа во салата на Клуб на пратеници, Скопје.

Претседателот на Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски, го отвори официјалниот дел на 57 (јавна) седница на Советот за радиодифузија на Република Македонија на тема „Родот во телевизиските програми“ која се одржа во просториите на „Клуб на пратениците“ во Скопје. На почетокот изјави дека му претставува чест и задоволство да ги поздравува Министерот за труд и социјална политика, Диме Спасов, Претседателката на собраниската Комисија за еднакви можности на жените и мажите, Лилјана Поповска, претставниците на невладиниот сектор, претставниците на медиумите и членовите на Советот за радиодифузија. Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски рече дека седницата се одржува во присуство на многу значајни гости, затоа што таа, по својата содржина и цел, не е вообичаена. Информира дека на дневниот ред на седницата се наоѓаат неколку

активности со кои Советот за радиодифузија ги исполнува своите обврски од Националната стратегија за родова еднаквост 2013 – 2020 и од Законот за еднакви можности на жените и мажите. Остварувањето на Националната стратегија за родова еднаквост 2013 – 2020 е поврзано со Министерството за труд и социјална политика кое беше носител на нејзината изработка, па затоа на почетокот го покани Министерот Спасов да ги поздрави присутните.

Министерот за труд и социјална политика, Диме Спасов, на почетокот на своето излагање ги поздрави Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски, Претседателката на собраниската Комисија за еднакви можности на жените и мажите, Лилјана Поповска, членовите на Советот за радиодифузија на Република Македонија, претставниците на невладиниот сектор и претставниците на медиумите. Потенцира дека заложбите за постигнување на одредени општествени вредности секогаш даваат плод кога се работи за едукација на јавноста, подигнување на свеста за значењето на одредена проблематика. Токму рече, од овде доаѓа до израз улогата на медиумите како креатори на јавното мислење. Во таа смисла мора да се нагласи дека медиумите имаат голема важност во едно демократско општество, затоа што тие помагаат во креирањето или рушењето на одредени стереотипни предрасуди. Од тие причини Владата на Република Македонија беше посветена на преземање на конкретни чекори и активности во правец на соодветно претставување на жените во медиумите. Проценката која што беше изработена за потребите на Министерството за труд и социјална политика и креирањето на Националната стратегија за родова еднаквост 2013 – 2020 укажа на фактот дека пренесувањето на седниците на Собранискиот канал, особено на Ресорната комисија за еднакви можности на жените и мажите во голема мера придонесоа за презентирање на прашањето за родовата еднаквост. Препораките од проценката укажаа на потребата да се работи на подигнување на капацитетите на новинарите и медиумските работници за родовите прашања, дека има потреба од одржување на кампањи и јавни расправи за стереотипите и предрасудите, при тоа земајќи ги во предвид препораките од Советот на Европа за одредени конкретни активности, насочени кон подобрување на медиумското претставување на жената и борбата со предрасудите и стереотипите. Министерот за труд и социјална политика, Диме Спасов, информира дека Република Македонија во февруари 2013 година, пред Комитетот на ОН го одбрани Националниот извештај во однос на имплементацијата на Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените. Во добиените препораки од страна на Комитетот на ОН, исто така е укажано од потребата од надминување на прикажувањето на жените во медиумите преку стереотипни улоги. За таа цел, препорачуваат дека е потребно медиумите да креираат нестереотипни и позитивни слики за жената и промоција на вредноста на родовата рамноправност за еднаквите можности на жените и мажите во програмските содржини. За да се постигне тоа од медиумските професионалци се очекува да посветат внимание на родовите прашања а во тоа ќе помогне и Прирачникот за родови прашања на Советот на Европа „Жените и новинарките на прво место“, предизвик за медиумските професионалци да остварат демократија во пракса, квалитет во новинарството и да го запрат родовото стереотипизирање. Меѓутоа, рече, повеќепати е потврдено дека и најпрактичните алатки можат делотворно да се применат само доколку се прилагодат на условите од конкретната средина. Ваквата можност за примена на содржината на прирачникот во македонски услови очекуваме од двете истражувања за родовата застапеност во медиумите. На крајот, Министерот за труд и социјална политика, Диме Спасов, ги повика и ги охрабри пишаните и електронски медиуми да ја промовираат вредноста на родовата еднаквост и да помогнат во надминувањето на стереотипните улоги, иако во изминатиот период, сите одговорни субјекти имаат преземено бројни активности во насока на подобрување на

медиумскиот пристап кон родовата еднаквост. Заедничка заложба на сите нас и понатаму останува доследна имплементација на Стратегијата на родовата еднаквост и активностите кој што се предвидени во делот на жените и медиумите. Ви благодарам.

Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски, по излагањето на Министерот за труд и социјална политика, Диме Спасов, ја покани да се обрати и Претседателката на собраниската Комисија за еднакви можности на жените и мажите Лилјана Поповска, имајќи предвид дека анализите за третманот на родовите прашања и за начинот на кој жените и мажите се прикажани и претставени во програмите на радиодифузерите, по денешното презентирање ќе бидат испратени до Собранието на Република Македонија, во согласност со нашите обврски што произлегуваат од Законот за еднакви можности на жените и мажите.

Претседателката на собраниската Комисија за еднакви можности на жените и мажите, Лилјана Поповска, на почетокот рече дека и претставува чест и задоволство да ги поздравува Министерот за труд и социјална политика, Диме Спасов, Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски и присутните во салата. Чест и е што се говори на оваа тема и што конечно се отвора официјалното поглавје од спроведувањето на Законот за еднакви можности на жените и мажите донесен, како последна верзија во 2012 година. Во таа насока му честита на Советот за радиодифузија што официјално влезе во реализација на членот 17 од Законот за еднакви можности на жените и мажите и во спроведувањето на втората алинеја која што вели: јавното прикажување и претставување на лице во средствата за јавно информирање треба да биде не навредлив, не омаловажувачки, не понижувачки начин врз основа на пол. Објасни дека Комисијата за еднакви можности на жените и мажите веќе работи од 2006 година до сега, и како една од приоритетите ја има поставено борбата со стереотипите и предрасудите. Тоа е дадено и како обврска која произлегува од најновата верзија од Законот од 2012 година, во членот 9. Посочи неколку примери кога како Комисија расправале, дискутирале и се обиделе да ги променат состојбите во јавната сфера, во медиумите, во поглед на изразување на одредени предрасуди и стереотипи во однос на жените и мажите, но како што рече почесто кон жените. Претседателката на собраниската Комисија за еднакви можности на жените и мажите, Лилјана Поповска, информира дека на 21 ноември, 2008 година, имаше седница на Комисијата, каде расправале за одредени изјави и написи во медиумите, каде беа понижени и омаловажени жени пратенички, а посочените жени во тој период беа од опозицијата. Но рече, жените пратенички заеднички реагирале дека не е соодветно и е непристојно да се навредува било која нивна колешка. Потоа објасни дека се појавиле написи, како што рече дека ќе биде многу внимателна и ниеден медиум не сака да спомне ниту новинар, затоа што не сме тука да осудуваме, туку да се осудува начинот на лош третман на жените и мажите во јавното говорење и го посочи написот: „Сексот ги обедини пратеничките“, а на сликата биле поставени пратенички од различни партии како Соња Мираковска од НСДП, Весна Бендевска од СДСМ, Лилјана Поповска од ДОМ и Зумбрете Јакупи од ДУИ. Меѓутоа, рече, ваквите написи не ја обесхрабри Комисијата за еднакви можности на жените и мажите да одржи седница и да го осудат неприличното однесување, и во таа насока со официјално писмо се обратиле до медиумите. Потоа еден период имало затишје, каде не се случуваа вакви непријатни написи. Но за жал, рече, во 2011 година, на 13 септември морале да одржат седница на Комисијата, каде расправале и за меѓусебната комуникација на пратениците во Собранието, и за серија ни лични навреди на пратенички во Собранието на Република Македонија, но и за третманот на пратеничките од страна на медиумите од аспект на родовата припадност. Тогаш се зборуваше за колешки и од опозицијата и од позицијата, бидејќи и едните и другите не беа поштедени од разни медиуми, а мора да признае и од колеги во Собранието, така да повторно се обединиле и на седница

Комисијата таквиот начин го осудил и донеле три заклучоци кој ги упатиле до сите медиуми: Комисијата ги осудува сите навреди, искази, коментари упатени на пратеничките во македонското собрание од страна на други пратеници и претставници на медиумите, особено оние базирани врз половата припадност, сметајќи ги за непримерни и штетни како за угледот и личното достоинство на пратеничките така и за угледот на Собранието како институција. Вториот заклучок е дека комисијата ги повикува сите колеги пратеници на поголема толеранција и меѓусебно почитување како личности, со уважување на различните ставови и дискусии во духот на демократијата, надминување на родовите стереотипи и предрасуди. И третиот заклучок кој исклучиво се однесувал на медиумите, Комисијата апелира до претставниците на медиумите да ја задржат својата објективност и професионализам во коментарите за пратениците фокусирајќи се на нивната работа која е од јавен карактер без посегање и злоупотреба на нивниот приватен живот а посебно без употреба на сексизам и родови стереотипи. Претседателката на собраниската Комисија за еднакви можности на жените и мажите, Лилјана Поповска, објасни дека по упатените заклучоци, повторно еден период имаше затишје, една воздржаност од страна на медиумите, но сепак рече дека постојано се среќаваме со примери на стереотипи и предрасуди кон жените, честопати и кон мажите. Бидејќи Комисија за еднакви можности на жените и мажите е надлежна и за дискриминација од било кој вид, тоа посебно објаснето во новиот Закон, на 12 мај 2012 година, организирале јавна расправа под наслов: Третманот на маргинализираните задници во јавната комуникација, каде на иницијатива на Организацијата за сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници и Комисијата за антидискриминација го осудиле говорот на омраза и дискриминацијата на лицата кои припаѓаат на било која од маргинализираните заедници, бидејќи тоа е многу важен дел во спроведувањето на член 9 од Законот за еднакви можности на мажите и жените. Потенцира дека има уште многу работи што треба да се направат, но како комисија досега биле секогаш енергични кога имало експлицитно појавување на вакви содржини во медиумите. Но сами, рече, како Комисија не можеме да се избориме, ако дел од своите обврски не ги преземе Советот за радиодифузија, затоа уште еднаш упати честитки што Советот влегува на овој план отворено, пред цела јавност и верува дека ќе има меѓусебна одлична соработка. На Министерот за труд и социјална политика, Диме Спасов му упати честитки на отвореноста уште на почетокот на неговиот мандат како министер, да влезе како што рече во една тема која што е многу деликатна и за која очигледно е свесен колку е значајна за еднаквите можности на жените и мажите.

Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски, предложи да се помине на првата точка од дневниот ред - Остварување на обврските на Советот за радиодифузија од Националната стратегија за родова еднаквост 2013 – 2020.

Информира дека Парламентарното собрание на Советот на Европа, во 2010 година ја усвои Препораката 1931 (2010) за борба против сексистичките стереотипи во медиумите во која, меѓу другото, го повика Комитетот на министри, во соработка со Управниот комитет за рамноправност меѓу жените и мажите да изработи „прирачник за медиумите, за стратегии за борба против родовите стереотипи во медиумите, потпирајќи се на веќе постоечки добри практики“.

Во декември 2011 година, веќе беше објавен прирачникот насловен: „Жените и новинар(к)ите на прво место: Предизвик за медиумските професионалци да остварат демократија во праксата, квалитет во новинарството и да го запрат родовото стереотипизирање“.

Овој документ, како што вели неговата авторка, холандската експертка д-р Јоке Хермес, ги повикува сите медиумски професионалци одново да ја преобмислат секојдневната „забрзана рутина на подготвување на вестите“, да го преразгледаат сето

она што го знаат за новинарството, да се осврнат на сопственото работење и да увидат како и кога, можеби и несвесно, ги применуваат родовите стереотипи.

Поделен е во три дела. Во првиот се изнесуваат фактите кои недвосмислено покажуваат дека стереотипизирањето во и преку медиумите постои. Вториот дел се однесува на силите иманентни на одговорното новинарство преку кои самата професија, односно професионалците во неа, можат да се справат со родовото стереотипизирање. Третиот дел е збирка од неколку алатки кои можат да им помогнат на новинарите во борбата против родовото стереотипизирање.

Опремен со бројни примери, овој Прирачник е интересно и поучно четиво, не само за новинарите и новинарките, уредниците и уредничките, туку за сите граѓани кои сакаат да имаат критички став кон медиумските содржини. Тој е значајна алатка за унапредување на медиумската писменост во Република Македонија, сфера во која Советот за радиодифузија ќе има важна улога во иднина.

Со Националната стратегија за родова еднаквост 2013 – 2020, Советот доби обврска годинава овој прирачник да го преведе и да го дисеминира до заинтересираните чинители во општеството, а за медиумите да спроведе обука за родова еднаквост. Освен ова, Советот има обврска и да промовира телефонска линија и електронска адреса за пријавување навредливи содржини од родова перспектива и да направи анализа на пријавени случаи.

Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски, рече дека Советот одлучи на сите овие обврски да им пристапи системски и да ги поврзе на тој начин што ќе посвети посебен дел од неговата веб страница на „Родот и медиумите“. На овој линк, секогаш, и за сите, ќе биде достапен Прирачникот за родови прашања на Советот на Европа, но не само тој, туку овде ќе се наоѓаат и други релевантни документи – домашни меѓународни, како и сите истражувања изработени или нарачани од Советот за радиодифузија, а кои третираат аспекти од сложената врска меѓу родот и медиумите. Тој, исто така, ќе биде директната врска на граѓаните со регулаторот за претставки во врска со родовите прашања во медиумите.

За почеток, заедно со преводот на Прирачникот, Советот изработи и преводи на уште неколку акти на Советот на Европа. станува збор за:

- Препораката усвоена на 10 јули 2013 година од Комитетот на министри на Советот на Европа, а која се однесува на родовата еднаквост и медиумите;
- Препораката 1555 (2002) на Парламентарното собрание на Советот на Европа за „Сликата на жените во медиумите“;
- Резолуцијата 1751 (2010) и Препораката 1931 (2010) обете на Парламентарното собрание на Советот на Европа за „Борба против сексистичките стереотипи во медиумите“.

Освен овие меѓународни акти, преку овој линк граѓаните ќе можат на едноставен начин да испратат претставка до Советот во врска со медиумските содржини, кои ги сметаат за спротивни на принципите на родовата еднаквост.

Исто така, на овој линк сите заинтересирани ќе можат да им пристапат и на истражувањата за застапеноста и третманот на родовите теми, како и за начинот на прикажување и претставување на жените и мажите на националните телевизиски станици, кои за потребите на Советот, втора година по ред ги изработуваат надворешни експерти.

Уште една содржина до која ќе може да се пристапи преку линкот се анализите на структурата на вработените во радиодифузијата кои неколку години наназад ги изработува Советот за радиодифузија, а кои претставуваат значаен увид во кадровската структура на радијата и телевизиите од повеќе аспекти – меѓу кои и полот.

Преостанува Советот да организира обуки за медиумските професионалци, на кои ќе ги запознае со содржината и насоките од Прирачникот, а кои, со експертска помош, Советот планира да ги спроведе на почетокот од декември.

Следната точка од дневниот ред е презентирање на резултатите од две истражувања - едното за родовите прашања, а другото за начинот на прикажување и претставување на жените и на мажите во програмските концепти и содржини на радиодифузерите.

Улогата што медиумите ја имаат во постигнувањето вистинска родова рамноправност во општеството е несомнена. Комитетот на министри на Советот на Европа летово усвои Препорака за родот и медиумите во која го нагласува потенцијалот што медиумите, особено оние од јавниот сервис, го имаат на ова поле. Овој акт, исто така, говори и за улогата на регулаторното тело, како и за потребата активно да се истражуваат прашањата за родова еднаквост и медиумите.

И токму обврска за такви анализи Советот доби минатата година со Законот за еднакви можности на жените и мажите. За овие две истражувања, Советот ги постави основните параметри, на пример дека методолошки е потребно да се направи квантитативна и квалитативна анализа, односно за истражувањата треба да се користат инструменти дизајнирани за да ги обезбедат двата вида податоци; дека најдобар преглед на ситуацијата ќе се добие ако се анализираат националните телевизии; дека вестите се најсоодветен вид програма за да се одговори на прашањето колку се присутни и како се третирани родовите прашања, додека пак примерокот кој треба да отслика како се прикажани жените и мажите – оваа година ќе се состои од реклами итн.

Поради потребата од специфични стручни знаења при непосредното анализирање и при толкувањето и воспоставувањето корелации меѓу добиените резултати, и лани и годинава Советот се одлучив преку јавна набавка да ангажира експерти кои ќе изработат квалитетни извештаи.

Овогодишните истражувања ги реализираше Институтот за општествени и хуманистички науки - Скопје. Тимот е предводен од проф. д-р Катерина Колозова, а во него се наоѓаат доц. д-р Викторија Боровска, м-р Артан Садика, м-р Ана Блажева и м-р Александра Велева.

Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски, ги покани д-р Колозова и д-р Боровска да ги презентираат резултатите од родовата анализа на вестите емитувани на МРТ1, МРТ2-вести на албански јазик, ТВ Алсат-М, ТВ Алфа, ТВ Канал 5, ТВ Сител и ТВ Телма.

Проф. д-р Катерина Колозова, на почетокот рече дека ќе даде кусо воведно претставување на резултатите, додека доц. д-р Викторија Боровска, ќе ги претстави резултатите и инструментите на анализа кој се користени во однос на методолошката основа. Проф. д-р Катерина Колозова, ја објасни општата слика за добиените резултати во однос на тоа дека е изработено квалитативно и квантитативно истражување. Кога станува збор за медиумите односно студиите на комуникации, рече дека пресудни се квалитативните методи, бидејќи станува збор за анализа на дискурс, вкоренет начин на говор во едно општество и анализа на начин на претставување. Прашања од типот дали актерот во веста се јавува во пасивна или активна улога, дали говори или не, дали се појавува напред во кадарот или некаде во позадина, се прашања според кој нешто е мерливо, кој што се еден вид индикатор, го ловат она што е тешко да се улови а тоа е дискурсот и претставувањето. Она што можат медиумите да го направат рече Проф. д-р Катерина Колозова, е борбата против стереотипното претставување на мажите и жените. Стереотипното претставување е претставување што по некаков автоматизам е наследено во однесувањето, во начинот на говор на што сме по автоматизам и навикнати. Во однос на извештаите рече дека ниту еден медиум

не се прозива во насока дека свесно направил „грев“ или престап во однос на родовата еднаквост, затоа што стереотипот кој што е вграден во дискурсот на една култура се пренесува помалку или повеќе несвесно. Медиумите се креатори на јавниот говор и затоа тие не смеат да постапуваат спонтано, по логика на несвесен автоматизам, туку нивната задача е всушност свесно да се борат против стереотипизирање, односно медиумите да преземат афирмативна акција. Објасни дека резултатите споредени од минатата година се разочарувачки, односно нема никакво поместување од ланската состојба во медиумите. Оваа година прашањата за родовата еднаквост беа не застапени, не обработени од медиумите а присуството на жените се родово невидливи. Невидливоста на жените во медиумите, на нејзините проблеми, на родово релевантните теми, дава слика и одраз на некакво патријархално општество. Овие истражувања имаат за цел да поттикнат освестување за родовите теми, за медиумите да ги направат родовите прашања и жените во јавниот простор повидливи.

Доц. д-р Викторија Боровска, на почетокот прво ја презентира Анализата на родовите прашања во програмските концепти и содржини на радиодифузерите (во вестите). Објасни дека за ова истражување, спроведено врз примерок од по седум изданија на вестите од седум телевизиски програмски сервиси (МРТ1 и МРТ2 на албански јазик, ТВ Алсат-М, ТВ Канал 5, ТВ Алфа, ТВ Сител и ТВ Телма) беше користен прашалник кој имаше цел да обезбеди податоци за присуството на родовите прашања во централните вести на телевизиите на национално ниво, но и за начинот на кој ТВ станиците ги третираат темите од стратешките области определени во *Националната стратегија за родова еднаквост 2013 - 2020*: човекови права, процеси на одлучување, здравје, социјална заштита, образование, економско јакнење, жената и насилството, жената и медиумите, жени, мир и безбедност, дополнети со темите демографија и абортус. Прашалникот беше посебно дизајниран за примерокот од централните изданија на вестите, инкорпорирајќи во себе и најголем дел од прашањата користени за истражувањето на родовите прашања од 2012 година, со што се овозможува и компарација на податоците со минатогодишните резултати. Во презентацијата беа прикажани и резултатите за секој медиум поединечно. Во однос на заклучците и препораките објасни дека подигањето на свеста кај јавноста во поглед на родовите прашања е клучно во поглед на подобрување на состојбите со еднаквите можности на мажите и жените и промовирањето на родовите права и еднаквост. Потребата за воведување на родовата перспектива во обработувањето и пласирањето на вестите од средствата за јавно информирање се јавува како нужност за постигнувањето на заложбите и целите кои произлегуваат од *Националната стратегија за родова еднаквост 2013-2020*, како и од *Законот за еднакви можности на жените и мажите*. Често користениот израз во родовите анализи – ниска општествена видливост на жените, за жал е конечниот исход од анализата на третманот на родовите прашања во вестите на националните телевизии емитувани преку дигитален терестријален мултиплекс. Земајќи ги в обзир сите добиени податоци, доаѓаме до основниот увид дека во јавниот медиумски простор, во кој доминираат мажите, се воспоставува генерална поделба (визуелно и дискурзивно) која може да се опише на следниот начин: Содржините во вестите се во принцип испразнети од сензитивност во поглед на родовите прашања. Генерално, за одредени теми или настани кои носат различни импликации за родовите, се информира со родово слеп или родово неутрален говор.

Во поглед на креирањето на мислењето и подигнувањето на свеста, медиумите се наоѓаат во позиција на една длабоко влијателна општествена сила која може да даде поддршка и да помогне во остварувањето на овие цели. Покрај прецизното, точното и непристрасно известување, тие имаат можност да направат избор што, колку и на каков начин ќе се известува, каков тип на изјави ќе бидат прикажани, каков говор ќе се

користи во презентирањето на информациите, уште повеќе, да препознаат каков вид општествени импликации ќе донесе одреден настан или вест врз мажите и жените. Едноставно кажано, медиумите не само што ја пренесуваат, тие и активно учествуваат во креирањето на стварноста, не само во поглед на дискурсот, туку и со визуелното претставување. Оттука произлегува и нивната можност за проактивно дејствување со цел многу побрзо и поефикасно да се спроведе мисијата на постојаното подигање на свеста во поглед на родовите прашања.

Во таа насока се и препораките кои произлегуваат од оваа анализа, а се однесуваат на проактивниот однос и вклученост на телевизиите во афирмирање на вредностите на еднаквост меѓу мажите и жените. Фактот што Препораките кои следат не бележат суштинска разлика од минатогодишните, говори за непроменетата состојба и слика (или минимално променетата кај одредени медиуми) што ја пренесуваат телевизиите во поглед на родовите прашања. Со надеж дека овој извештај ќе допре до медиумите, особено телевизиите, она што би го препорачале е:

- Воведување теми кои директно ги засегаат прашањата на еднаква родова застапеност во структурите на одлучување, во општествената и политичката сфера и прашањето за надминување на родовата стереотипизација во културата и јавниот говор.

- Зголемено присуство на жени, во својство на стручни и политички авторитети, особено за прашања кои директно или исклучиво ги засегаат жените.

- Воведување теми кои се од суштествен интерес за еднаквоста меѓу родовите во Македонија, на пример: процентуалната вклученост на жените во државните институции, видливите и невидливите форми на дискриминација (најниски плати во сектори во кои примарна работна сила е женската – како на пример текстилната индустрија), различните општествени импликации кои одредени случувања ги имаат врз мажите и жените и сл.

Како придружна препорака наведе дека со цел да се зголемат компетенциите на новинарите и уредниците во поглед на темите од областа на родовата еднаквост како и да се подигне нивната свесност за значајноста на овие прашања, препорачуваме да се организираат обуки и јавни дебати. Препорачуваме содржините на овие настани како и методите на нивно пренесување да бидат дизајнирани на начин кој ќе соодветствува на потребите на целната група на која ѝ се наменети.

Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски, ја најави и втората анализа, објаснувајќи дека со втората презентација ќе дознаеме како се прикажани и претставени мажите и жените во комерцијалните реклами и во спотовите означени како „бесплатно емитување“. На ваков избор, рече, не поттикна тоа што во Националниот акциски план за родова еднаквост 2013 – 2016 се предвидува идната, 2014 година, да се спроведе избор на најдобра реклама која најефективно се бори со сексистичките стереотипи и промовира еднаквост меѓу мажите и жените. Сметавме рече, дека на овој начин ќе се добијат сознанија за жанровскиот контекст во кој ќе се врши тој избор. Во таа насока ги покани професорките да ги изложат резултатите до кои дојдоа.

Доц. д-р Викторија Боровска, ја објасни и втората анализа со наслов „Анализата на начинот на прикажување и претставување на жените и мажите во програмските концепти и содржини на радиодифузерите (во рекламните спотови и во спотовите означени како „бесплатно емитување“)“. Објасни дека за истражувањето во врска со претставувањето и прикажувањето на мажите и жените во програмските концепти и содржини на средствата за јавно информирање за кои Советот за радиодифузија е должен да врши надзор, беше користен примерок од 30 рекламни спотови и спотови означени како „бесплатно емитување“, кои беа анализирани со посебно изработен прашалник.

Подигнувањето на свеста за родовата еднаквост е заложба не само на женски невладини организации или групи на активисти и активистки, туку законски пропишана должност на земјата, и вредност кон која целат демократските општества. Медиумите секако имаат одговорност во поглед на реалноста која ја креираат со секојдневните уреднички одлуки и која ја посредуваат до публиката/граѓаните. Ситуацијата во поглед на рекламите е донекаде поинаква, зашто телевизиите не ги произведуваат рекламите. Аргументот во полза на приватните ТВ станици е дека тие финансиски зависат од бројот на прикажаните реклами и комерцијални содржини. Сепак, и при емитувањето комерцијални содржини, тие имаат законски обврски кои не смеат да го запостават, меѓу кои се и оние дека рекламите не смеат да го загрозуваат човековото достоинство ниту да се темелат врз нагласување на половите разлики. Затоа, со цел да се промовира вредноста на родова еднаквост, препорачуваме електронските медиуми да му пристапат проактивно на прашањето на родовата сензитивност во прикажувањето.

Во поглед на рекламите и спотовите означени како „бесплатно емитување“ би препорачале:

- Доколку ТВ станицата добие реклама или некомерцијален спот (означен како „бесплатно емитување“) чија содржина го нарушува достоинството на жените и мажите и креира дискурс кој ги загрозува правата на жените и мажите, определени со меѓународни документи ратификувани од страна на Република Македонија (како на пример, меѓународната Конвенција за елиминација на сите форми на дискриминацијата на жените-CEDAW), да го одбијат нивното прикажување или да побараат корекција;

- Да делуваат проактивно: преку своите програмски содржини, на пример во забавните емисии, или емисиите каде што се прикажуваат реклами, да воведат содржини со кои би се „неутрализирале“ непосакуваните скриени пораки и стереотипното и објективизирачко претставување на мажите и жените во рекламите.

Дискусија

По презентацијата на двата извештаи, *Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски*, рече дека со нив се доби можност да се дознаат показателите за родовите прашања во вестите и за претставувањето на жените и мажите во рекламите и во спотовите означени како „бесплатно емитување“. Присутните ги повика на дискусија во која ќе може да се чујат и нивните мислења за родот и медиумите.

Јована Ананиевска од ЛГБТИ Центар за поддршка, Хелсиншки Комитет, рече дека сака да постави две прашања, едното упатено до Министерот за труд и социјална политика, Диме Спасов, а другото до Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски. Првото прашање гласеше: каков е вашиот коментар во однос на видеото кое што беше пуштено на емитување каде што жената се претставуваше како убиец само поради тоа што била прекината бременоста, дали тоа е дозволиво и не и штети на жената и второто прашање: моментално подготвивме кампања со наслов „Македонија има љубов за сите“ и се бори за промоција на човековите права, односно рамноправност на граѓаните, дали оваа кампања е јавна кампања од интерес и дали би добила свое место како бесплатно емитување, по член 96 од Законот за радиодифузната дејност, за кампањи од јавен интерес?

Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски, рече дека ќе одговори на двете поставени прашања бидејќи тие произлегуваат од делокругот на работењето на Советот за радиодифузија. Во однос на првото прашање, објасни дека Советот на седница донесе одлука дека спотот е категоризиран како програма од петта категорија и треба да се емитува во периодот од 00:00 до 05:00 часот, но доколку треба да се емитува во текот на целиот ден, на начателот на спотот, Советот му препорача да го видеоизмени спотот и така е постапено. Во однос на второто прашање, објасни дека Советот на претходната седница, дискутирал по барањето на Хелсиншкиот комитет, а

одговорот кој го усвоил Советот, е во насока дека Советот не треба да се става во улога да одредува што е јавен интерес, бидејќи јавниот интерес на мала група граѓани не може да претставува интерес на останатите граѓани на Република Македонија.

Симона Петковска од ТВ Тера, рече, доаѓа во улога на Претседателка на организација на жени на општина Битола, најголемата невладина организација која што ги вклучува жените во Битола. На почетокот го претстави бројот на вработените жени и мажи во ТВ Тера. Во однос на Извештаите смета дека би било потребно, односно пожелно да би биле вклучени и невладините организации, посебно оние кој што ги третираат женските проблеми. Организацијата на жени на општина Битола, информира дека постои 70 години а таа е членка веќе 25 години Во 2013 година одбележале јубилеј, кој го покрија само локалните телевизии во Битола. Во рамките на културното лето во Битола, Организацијата на жени во Битола промовирала филм кој го изработила сама за целокупното 70-годишно искуство, никој од градските татковци не бил присутен, а филмот не е прикажан никаде, иако на неколку телевизии бил понуден, но немало заинтересираност. Но, рече следниот ден била организирана трка со штикли на Широк сокак во Битола, каде најголемиот човек во општината присуствал и на победничката и доделил пехар.

Проф. д-р Катерина Колозова, одговори дека во анализата се истражувани факти од медиумите, односно не биле вклучени невладините организации бидејќи немало прилози, вест поврзани со нив.

Миле Бошњаковски од УНФПА, постави прашање до професорката Колозова, кое се однесуваше на терминологијата користена во извештаите. Посочи дека се става знак равенство на поимите родово слеп, родово неутрален и како што кажала во нејзиното излагање - ова толкувајте го како родово индиферентен. Според него овие три поими не се идентични и не можат да се толкуваат во иста линија.

Проф. д-р Катерина Колозова, објасни дека поимите родово слеп, родово неутрален и родово индиферентен, претставуваат воспоставена терминологија во родовите студии.

Претседателот на Советот, д-р Зоран Трајчевски, се заблагодари на сите гости и ја затвори седницата посветена на родот во медиумите.

Бр. 02-4375/3
29.11.2013 година
С к о п ј е

Совет за радиодифузија на РМ
П р е т с е д а т е л,
д-р Зоран ТРАЈЧЕВСКИ, с.р.

Записникот го водеше,
м-р Ружица Бошнакоска Јотевска

Изработил: м-р Ружица Бошнакоска Јотевска
Одобрил: Огнен Неделковски